

АЗОВСЬКІ КОСИ

Моря, як і люди, абсолютно різні. Вони неповторні не лише за своїм зовнішнім виглядом, розмірами, глибинами, але й за контурами берегової лінії. Азовське море – це природний „музей” берегових форм.

Впродовж сторіч природа створювала різноманітні низовинні морські береги. Вздовж усієї берегової лінії тягнуться ланцюжки піщаних мілководь та острівців... Та головна особливість узбережжя Азовського моря – це його мілководдя-коси, що вузькими піщаними смугами висуваються у відкрите море на десятки кілометрів.

„Коси” завдячують своєю назвою довгастій формі. Найкрупніші з них розташовані на північному березі: Беглицька коса завдовжки 3 км, Крива – 10 км, Білосарайська – 14 км, Бердянська – 23 км, Обиточна – 30 км, Федотова – 45 км. Показово те, що всі коси, крім Беглицької, повернуті своїми закінченнями на південь та південний захід, а їхня довжина значно збільшується зі сходу на захід. Найдовша – Арабатська коса (до 115 км). За розмірами вона не має собі рівних у Європі.

ЯК УТВОРИЛИСЬ АЗОВСЬКІ КОСИ?

Матеріал, з якого утворились коси, – це переважно кварцовий пісок. Інколи серед наносів корених частин кіс трапляється галька. Зате їхні закінчення складаються з мушель – черепашок відмерлих молюсків, найрізноманітніших за формою та забарвленням. Цікаві й самі закінчення кіс, загнуті до берега у вигляді гачків. Азовські рибалки називають їх „дзездзиками”. Товщина кіс подекуди сягає шести метрів.

Раніше вважали, що головними постачальниками „будматеріалів” для кіс є ріки Приазов'я. Вони й справді тисячоліттями розмивали кварцовий пісок на своїх берегах, прокладених на відрогах Українського кристалічного щита.

Водночас учені помітили, що в проміжках між косами море відносить м'які породи корінного берега (глину, пісок, суглинки). Вони частково осідають на дно, а частково – прибиваються до кіс переважаючими сильними вітрами східного та північно-східного напрямків, нарощуючи обмілини.

Останнім часом загадкою утворення азовських кіс займається багато дослідників, і майже всі вони вважають, що причиною є прибережні течії, спрямовані зі сходу на захід. Учені припускають, що всі коси азовської берегової лінії утворились внаслідок двох важливих процесів: високої продуктивності двостулкових і червононогих молюсків на дні у прибережній смузі моря та намівання на берег черепашок уже відмерлих м'якунів. У мілкому та теплому морі склались ідеальні умови для розмноження молюсків. Так, у Темрюкській затоці щорічний приріст черепашки на кожний квадратний кілометр становить у середньому 400, а іноді й 800 тонн.

КОСА ДВОХ МОРІВ

Коса двох морів... Ви, мабуть, вже здогадалися, чому так називають Арабатську Стрілку – дивовижний куточок України! Вона розмежовує Азовське море та Сиваш (у перекладі з тюркських говірок – „гниле море“). Усе найкраще увібрала в себе ця справді чарівна місцевість. З одного боку – тепле і найбільш мілководне Азовське море, з іншого – Сиваш, а посередині – сонце, солоний вітер і безкрая далечинь обрію з голосними криками мартинів і духмяним ароматом диких трав.

Арабатська Стрілка – унікальне місце для відпочинку, відома в Україні та за її межами оздоровниця з численними пансіонатами та базами відпочинку. Ця вишукана „стрічка“ претендує на статус найдовшого у світі пляжу. Склад морської води у Азовському морі дуже схожий до складу людської крові, тому купання у ній має цілющий ефект.

Цілющі властивості південного повітря та морської води оспівують усі, та ніхто не виявляє зацікавлення до звичайної купи піску. А який чудовий пісок на морі! Пологий берег складається з піску і дрібних черепашок. Він наче велетенська пісочниця, де можна ліпити з мокрого піску усе що заманеться, копати канавки, створювати маленькі озерця та греблі, зариватися у пісок. А скільки на морському березі цікавих черепашок!

ЧИЇ ЧЕРЕПАШКИ НА АЗОВСЬКИХ ПЛЯЖАХ?

Прогуляймося пляжем і погляньмо, що винесуть хвилі до наших ніг. Звичайно, черепашки – знаки, які подає нам море про життя, приховане у його глибинах. Їх приємно тримати, милуючись крутим вигином маківки та потужними ребрами, відчуваючи важкість черепашки у руці. Вони такі надзвичайні: різного кольору, форми, розміру, важкі та легкі. Деякі з них – дуже маленькі, їх важко відшукати; деякі – трапляються вкрай рідко, ну а деяких – дуже багато, берег просто вкритий ними.

З черепашок численних видів молюсків: синдесмії, мії піщаної, венерки, донакса, скафарок, тріцій, середземноморської мідії – утворені береги Арабатки. В Азовському морі найбільш поширений молюск кардіум, або серцевидка, родини кардіїд, найчисельнішої групи мілководних, здебільшого тепловодних форм молюсків. Пісок та мул сповнені їхніми черепашками. Не дарма місцеві пляжі, наче снігом, вкриті білим піском від зруйнованих черепашок молюсків. Ось де справжній піщаний рай!

Пристрасть шукати черепашки дуже надихає. Інша справа – ритися у піску, хоча б трохи здогадуючись, що можна там знайти, як воно називається, де живе тощо. Про це ми поговоримо у наступній статті.

ДАЛІ БУДЕ.

